

dr JUSTYNA BAZYLIŃSKA-NAGLER

INTERNETOWY SYSTEM ROZSTRZYGANIA TRANSGRANICZNYCH SPORÓW KONSUMENCKICH W PRAWIE UNII EUROPEJSKIEJ

Wprowadzenie

Potrzeba szybkiego, skutecznego i taniego rozstrzygnięcia sporów, szczególnie tych o charakterze transgranicznym z udziałem konsumentów doprowadziła do poszukiwania i powstawania nowych rozwiązań. Połączenie alternatywnych metod rozwiązywania sporów z internetową drogą komunikacji stworzyło możliwość rozwiązywania tych konfliktów z wykorzystaniem Internetu. *Online Dispute Resolution* (ODR) jako metoda rozwiązywania sporów staje się szczególnie popularna właśnie w odniesieniu do sporów konsumenckich występujących na arenie handlu elektronicznego. Nad zasadami internetowego rozstrzygnięcia sporów wynikłych z handlu internetowego pracuje grupa robocza Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego – UNCITRAL¹, a w maju 2013 r. prawodawca unijny przyjął rozporządzenie, którego przedmiotem jest zastosowanie alternatywnych metod rozstrzygnięcia sporów (*Alternative Dispute Resolution*, ADR) za pomocą technologii internetowych² oraz dyrektywę w sprawie ADR w sporach konsumenckich³. Oznacza to sfinalizowanie działań zmierzających do stworzenia, na poziomie unijnym, wiążących podstaw prawnych dla funkcjonowania systemów ADR w państwach członkowskich, w oparciu o nowoczesne środki komunikacji. Są to na tyle doniosłe prace i zmiany w przepisach konsumenckich, że wymagają choćby zwięzłego przybliżenia czytelnikowi tej problematyki – wszak wszyscy jesteśmy konsumentami, a ochrona konsumenta stanowi część ochrony naszych praw podstawowych.

-
- 1 Zob. na ten temat informacje zamieszczone na stronach: http://www.uncitral.org/uncitral/publications/online_resources_ODR.html; www.odr.info.
 - 2 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygnięcia sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich), Dz. Urz. UE L 165/1 z dnia 18 czerwca 2013 r.
 - 3 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygnięcia sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich), Dz. Urz. UE L 165/1 z dnia 18 czerwca 2013 r.

1. Alternatywne metody rozstrzygania sporów oparte na nowych technologiach

Trudno precyzyjnie określić, od kiedy wyróżniamy ODR (*Online Dispute Resolution*) jako nową kategorię wśród alternatywnych metod rozstrzygania sporów. Pewne bardziej zaawansowane technologicznie metody rozwiązywania sporów opierające wydawanie decyzji na sztucznej inteligencji pojawiły się już w latach 90. ubiegłego stulecia⁴. Przyjmuje się, że kryterium decydującym o tym, czy mamy do czynienia z metodą on-line, jest wykorzystywanie przez podmiot ADR specjalnego portalu lub platformy internetowej, która umożliwia nie tylko komunikację między stronami, ale także wymianę pism procesowych, przedstawianie stanowisk stron w formie elektronicznej, wspomaga negocjacje, zmierza do oznaczenia kwestii spornych oraz podejmuje próby określenia stanowisk stron i podsuwa im możliwe sposoby rozwiązania sporu. Samo wykorzystywanie w postępowaniu arbitrażowym poczty elektronicznej do wymiany dokumentów czy też wykorzystywanie wideokonferencji przez mediatora nie jest wystarczające do uznania takiego postępowania za elektroniczne lub odbywające się on-line. Przykładowo, prawodawca unijny posługuje się pojęciem ODR w jego wąskim znaczeniu – odnoszącym się jedynie do alternatywnych metod rozstrzygania sporów z wykorzystaniem specjalnie do tego celu zaprojektowanych platform internetowych – oferujących elektroniczne kanały komunikacji, wymiany dokumentów, śledzenie przebiegu postępowania i zaawansowane narzędzia automatyzujące lub wspomagające proces rozstrzygania sporu⁵.

Nauka i technika nieustannie wspomagają rozwój metod rozwiązywania sporów on-line, dzięki temu platformy ODR mają różnorodne funkcjonalności. Właśnie od lat 90. popularne są systemy wykorzystujące tzw. *blind bidding*. To swoiste „licytowanie na ślepo” polega na tym, że strony sporu za pośrednictwem platformy ODR składają propozycje odnośnie do kwot swoich roszczeń, a platforma je porównuje, nie ujawniając ofert strony przeciwnej. Jeżeli obie oferty są zbliżone, oprogramowanie proponuje zakończenie sporu i przedstawia propozycję ugody. Jeśli natomiast oferty różnią się od siebie znacząco, proces mediacji jest kontynuowany bez ujawniania wysokości roszczeń. Narzędzie to rozwija się, jest udoskonalane i spotyka się z wysokimi ocenami swej użyteczności i efektywności⁶.

Zaangażowanie nowoczesnych technologii do rozstrzygania sporów transgranicznych daje oszczędność czasu i pieniędzy, łatwy i dobrowolny dostęp do platformy internetowej, służy zaspokojeniu konsumenckiego prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej do wymiany pism i dokumentów znacząco skraca czas postępowania, ułatwia stronom wyznaczanie terminów spotkań, posiedzeń lub wideokonferencji. Strony porozumiewają się i wymieniają dokumenty, które są natychmiast zamieszczane on-line i dostępne dla

4 Por. P. Pęcherzewski, *ODR – wpływ nowych technologii na alternatywne metody rozstrzygania sporów*, [w:] *Księga Pamiątkowa z okazji dziesięciolecia Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej I Studenckiego Koła Naukowego – Blok Prawa Komputerowego*, pod red. E. Galewskiej, S. Koteckiej, Wrocław 2012, s. 119.

5 Por. art. 2 rozporządzenia w sprawie ODR w sporach konsumenckich, zakres zastosowania.

6 Por. C. Rule, *New Mediator Capabilities in Online Dispute Resolution*, <http://www.mediate.com/articles/rule.cfm>.

pozostałych uczestników postępowania, nie ma zbędnych opóźnień, których nie dałoby się uniknąć, korzystając z tradycyjnej poczty. Jednocześnie postępowanie on-line pozwala uczestnikom postępowania reagować niesynchronicznie. Zwaśnione strony mogą wyciszyć emocje, przemyśleć lub skonsultować z kimś swoje komunikaty przed zamieszczeniem ich w portalu, spotkanie twarzą w twarz takiej możliwości nie daje. Mediator on-line jest moderatorem, wpływa na kształt dyskusji między stronami, nadając jej bardziej profesjonalny charakter, prowadząc strony do celu, jakim jest rozstrzygnięcie sporu. Osoba pośrednicząca może widzieć komentarze stron, zanim druga strona je przeczyta, dzięki temu dba o kulturę wypowiedzi i namawia do wyeliminowania zbędnych emocji.

Istotnym czynnikiem wpływającym na podjęcie, bądź nie, przez stronę decyzji o wejściu na drogę sądową w celu dochodzenia praw, szczególnie w postępowaniach transgranicznych, od zawsze są koszty. Nieznajomość obcego prawa, przewlekłość postępowań, bariera językowa i koszty właśnie to główne przeszkody w rozwoju handlu elektronicznego pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Już tylko obowiązek osobistego stawiennictwa stron na rozprawach, szczególnie w przypadku sporów transgranicznych jest trudny do zrealizowania i bardzo kosztowny. Pomimo tego, że stworzenie i utrzymanie narzędzia do rozstrzygania sporów będzie wymagało pewnych nakładów, wskazuje się, że postępowania ADR prowadzone w sieci zawsze będą tańsze niż tradycyjne postępowania sądowe, tym bardziej że zgodnie z założeniami prawodawcy unijnego utrzymanie platformy ODR działającej na rzecz rynku wewnętrznego obciąży wyłącznie budżet unijny, samo postępowanie natomiast powinno być dla unijnego konsumenta bezpłatne lub niedrogie⁷.

Wreszcie bardzo logiczny wydaje się argument, że spory powinny być rozstrzygane w tym środowisku, które jest ich źródłem, naturalnym zatem remedium na spory wynikłe z umów i usług internetowych są alternatywne metody rozstrzygania sporów on-line⁸.

2. Zasady internetowego rozstrzygania sporów w prawie międzynarodowym

Źródłem wiedzy na temat rozwoju regulacji na szczeblu międzynarodowym w interesującej nas dziedzinie są przede wszystkim raporty i akty prawne tworzone przez UNCITRAL (*United Nations Commission on International Trade Law*)⁹. Komisja ta

7 Por. art. 8c dyrektywy w sprawie ADR w sporach konsumenckich.

8 Szerzej na ten temat, zob. publikacje zamieszczone na stronie: <http://www.odr.info/publications>; w szczególności: E. Katsh, J. Riifkin, A. Gaitenby, *Ecommerce, E-disputes, and E-dispute Resolution: In the Shadow of „eBay Law”*, „Ohio State J. of Dispute Resolution”, 2000, 15(3), 705–734, *idem*, *Ten Years of Online Dispute Resolution (ODR): Looking at the Past and Constructing the Future*, 38 „University of Toledo Law Review”, 101 (2006); *idem*, *Is There an App For That? Electronic Health Records (EHRs) and a New Environment of Conflict Prevention And Resolution*, 74 „Law and Contemporary Problems” 31 (2011); *idem*, *Dispute Resolution without Borders*, „First Monday” (2006); *idem*, *Online Dispute Resolution: Some Implications for the Emergence of Law in Cyberspace*, *Lex Electronica* Fall, 2005; *idem*, *Online Dispute Resolution: Some Lessons from the E-Commerce Revolution*, 28 „Nothorn Kentucky Law Review” 810 (2001); *idem*, *Online Dispute Resolution: Building Institutions in Cyberspace*, 28 „University of Connecticut Law Review” 1996, s. 953–980.

9 Komisja Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego została powołana do

opiera swoją pracę na działalności 6 tematycznych grup roboczych składających się z przedstawicieli państw członkowskich Komisji oraz ekspertów z państw niebędących członkami Komisji, a także organizacji międzyrządowych i pozarządowych – w charakterze obserwatorów z prawem aktywnego udziału w dyskusji. Każda z grup roboczych spotyka się, co do zasady, dwa razy w roku. Grupy robocze zajmują się obecnie następującymi dziedzinami prawa handlowego: zamówieniami publicznymi (GR I), arbitrażem międzynarodowym i postępowaniami polubownymi (GR II), internetowym rozstrzygnięciem sporów (GR III), handlem elektronicznym (GR IV), prawem upadłościowym (GR V) oraz zabezpieczeniami (GR VI). Decyzja o powołaniu III Grupy Roboczej ds. ODR w odniesieniu do transgranicznych transakcji handlu elektronicznego zapadła na 34. sesji UNCITRAL, w czerwcu 2010 r.¹⁰ Obecnie grupa ta koordynuje prace nad Projektem Zasad Proceduralnych UNCITRAL w sprawie ODR w transgranicznym handlu elektronicznym, zarówno w relacjach B2B (*business to business*), jak i B2C (*business to consumer*).

Projekt Zasad Proceduralnych UNCITRAL w sprawie ODR (*UNCITRAL ODR Rules*)¹¹ stworzono pomiędzy 23. w 2011 r. a 26. sesją III Grupy Roboczej w 2012 r. Jest on uzupełniony o Wytyczne odnośnie do wymogów dla podmiotów ADR świadczących usługi on-line, Wytyczne odnośnie do wymogów stawianych arbitrom, Zasady prawne rozstrzygnięcia sporów oraz Zasady transgranicznego egzekwowania decyzji podmiotów ADR. Wymienione dokumenty stanowią immanentną część Zasad

życia Rezolucją 2205(XXI) Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych z 17 grudnia 1966 r. w celu harmonizacji i unifikacji międzynarodowego prawa handlowego. UNCITRAL jest organem pomocniczym Zgromadzenia Ogólnego, którego celem jest opracowywanie regulacji służących niwelowaniu przeszkód w międzynarodowej wymianie handlowej. Jest to kluczowa instytucja prawna systemu NZ w zakresie międzynarodowego prawa handlowego. Członkowie Komisji reprezentują zróżnicowane regiony geograficzne i różne systemy ekonomiczne i prawne. UNCITRAL składa się z przedstawicieli 60 państw członkowskich wybieranych przez ZO NZ na okres 6 lat. Kadencja połowy członków wygasa co 3 lata. Komisja obraduje raz w roku, zbierając się podczas 2-3 tygodniowych sesji. Komisja opracowuje jednolite przepisy i wytyczne dla międzynarodowego prawa handlowego, odpowiadające nowoczesnym standardom i wymogom wymiany handlowej. Przepisy i wytyczne ogłaszane są w formie konwencji, prawa modelowego, rekomendacji, komentarzy, przewodników legislacyjnych. Działania UNCITRAL cieszą się ogromnym zainteresowaniem i poważaniem w społeczności prawnomiędzynarodowej, przykładowo: w pracach nad rewizją Regulaminu arbitrażowego UNCITRAL w latach 2006-2010 uczestniczyły 124 delegacje (60 państw członkowskich, 22 państwa o statusie obserwatora, delegacje Watykanu i Palestyny, 40 organizacji międzynarodowych, zarówno z systemu ONZ, międzyrządowych, jak i pozarządowych); por. P. Nowaczyk, A. Szumański, M.zymańska, *Regulamin arbitrażowy UNCITRAL. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. XII; F. Ferrari, *UNCITRAL*, [w:] *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law*, vol. II, ed. by J. Basedow, K.J. Hopt, R. Zimmermann, A. Stier, s. 1705; a także informacje zamieszczone na stronie: http://www.uncitral.org/uncitral/en/about/origin_faqs.html.

10 Zob. na ten temat: *Report of the 43rd session of the UNCITRAL Commission (2010)*, A/65/17, ust. 257, oraz *Report of the 44th session of the UNCITRAL Commission (2011)*, A/66/17, ust. 218, a także: *Report of the 45th session of the UNCITRAL Commission (2012)*, A/67/17, ust. 79.

11 A/CN.9/WG.III/WP.119, *Online Dispute Resolution for Cross-border Electronic Commerce Transactions: Draft Procedural Rules. Note by the Secretariat*, United Nations Commission on International Trade Law Working Group III (*Online Dispute Resolution*), Twenty-seventh session, New York, 20-24 May 2013, http://www.uncitral.org/uncitral/commission/working_groups/3Online_Dispute_Resolution.html.

Proceduralnych UNCITRAL w sprawie ODR, ich lista nie jest jeszcze zamknięta, a treść przepisów jest ciągle dyskutowana i podlega przekształceniom.

Zasady te mają odnosić się do dwóch, niezależnych ścieżek postępowania: jednej dla systemów prawnych, w których klauzule arbitrażowe zawarte w umowach, także konsumenckich wiążą strony¹² (*Track I*)¹³ i drugiej dla państw, w których klauzule arbitrażowe zawarte w umowach konsumenckich są uważane za niedozwolone postanowienia umowne, ograniczające konsumenckie prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości i tym samym dla konsumenta niewiążące (*Track II*)¹⁴. Przykładowo, zgodnie z nowymi regulacjami unijnymi wybór ADR nie może pozbawiać ani osłabiać ochrony – prawo do skutecznego środka prawnego i prawo dostępu do bezstronnego sądu są prawami podstawowymi określonymi w art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹⁵. Alternatywne metody rozstrzygania sporów dostępne on-line jedynie uzupełniają istniejące systemy ochrony prawnej, w żadnym wypadku nie mogą zmierzać do zastąpienia postępowań sądowych, tym samym nie powinny pozbawiać konsumentów ani przedsiębiorców ich praw do dochodzenia roszczeń przed sądami. Na mocy dyrektywy w sprawie ODR państwa członkowskie powinny wprowadzić przepisy przewidujące m.in., że podczas trwania postępowania ADR nie będzie upływał termin przedawnienia¹⁶. W związku z tym, zgodnie z prawem UE, porozumienie zawarte między konsumentem a przedsiębiorcą o poddaniu sporu pod rozstrzygnięcie podmiotu ADR nie powinno być wiążące dla konsumenta, jeśli zostało zawarte przed powstaniem sporu i jeżeli w rezultacie pozbawia konsumenta prawa sądowego rozstrzygnięcia sporu. Prawodawca unijny w nowej dyrektywie i w rozporządzeniu wprowadził szereg przepisów dających gwarancję przestrzegania prawa do sądu¹⁷. Tytułem przykładu, w przypadku postępowań ADR mających na celu rozstrzygnięcie sporu poprzez narzucenie rozwiązania – rozwiązanie to powinno być wiążące dla stron jedynie wtedy, gdy strony zostały uprzednio poinformowane o jego wiążącym charakterze i wyraźnie się na to zgodziły. Zgoda przedsiębiorcy nie musi być wymagana, jeżeli to rozwiązanie jest wiążące dla przedsiębiorców na mocy przepisów krajowych¹⁸. Jednocześnie, w postępowaniach ADR, których celem jest rozstrzygnięcie sporu poprzez narzucenie konsumentowi rozstrzygnięcia w sytuacji, gdy nie zachodzi kolizja praw, przyjęte rozwiązanie nie powinno prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznawanej mu przez przepisy, których – zgodnie z prawem państwa członkowskiego zwykłego pobytu konsumenta i przedsiębiorcy – nie można wyłączyć w drodze umowy.

Niezależnie od licznych niedoskonałości prezentowanych w tej pracy projektów aktów prawnych, jej celem jest zauważenie i podkreślenie z całą mocą, że upowszech-

12 Ang. *pre-dispute arbitration agreement*.

13 Przykładem zwykle były tutaj rozwiązania obowiązujące w tym przedmiocie w Stanach Zjednoczonych, trzeba jednak zauważyć, że 7 maja 2013 r. do Senatu trafił projekt *Arbitration Fairness Act of 2013*, który ma zakazywać umieszczania tego typu klauzul w umowach konsumenckich.

14 Do tej grupy państw przykładowo zalicza się: Japonię, państwa członkowskie UE, Kanadę, szereg państw Ameryki Łacińskiej i kilka państw afrykańskich.

15 Dz. Urz. UE C 326 z dnia 26 października 2012 r., s. 2.

16 Por. pkt 45 preambuły do dyrektywy w sprawie ODR.

17 Por. pkt 26 preambuły do rozporządzenia w sprawie ODR.

18 *Ibidem*, pkt 43.

nianie systemów ADR rozstrzygających spory on-line jest ważne, pilne i potrzebne, szczególnie w tych państwach, które borykają się z problemem dużej liczby zaległych spraw sądowych i przez to właśnie uniemożliwiają obywatelom korzystanie z przysługującego im prawa do sprawiedliwego procesu w rozsądnym czasie.

Zakresowi zastosowania omawianego pakietu aktów prawnych UNCITRAL poświęcono art. 1 Projektu, którego kształt wciąż nie jest ostateczny, a pracom nad nim towarzyszą ożywione dyskusje. Obecnie przeważa pogląd, że decyzja o skierowaniu ewentualnego sporu do podmiotu ODR miałyby zostać podjęta już na etapie zawierania umowy. Aby mieć pewność, że konsument był dostatecznie poinformowany i świadomy wyboru metody rozstrzygnięcia ewentualnego sporu, zgoda ma być wyrażona odrębnie od zgody na związanie się umową – poprzez kliknięcie OK w specjalnym oknie dołączonym do umowy zawieranej elektronicznie. Także wybór ścieżki postępowania miałby mieć miejsce już na etapie zawierania umowy, w samej klauzuli arbitrażowej¹⁹. Jednocześnie w roboczej wersji ust. 3 art. 1 znajdujemy wyraźne zastrzeżenie, że Zasady Proceduralne UNCITRAL w sprawie ODR mają zastosowanie do postępowań ODR, jeśli są zgodne z bezwzględnie obowiązującym prawem właściwym dla danej umowy, ma to szczególne znaczenie dla tych systemów prawnych, w których klauzule arbitrażowe zawarte w umowie, przed powstaniem sporu nie wiążą konsumenta. Powyższe regulacje skłaniają do refleksji, że podmiot ODR – prowadzący postępowanie – ma już na wstępie szereg kluczowych kwestii do wyprostowania, przede wszystkim – przyporządkowanie zaistniałego sporu do właściwej ścieżki proceduralnej, sprzedawca on-line nie widzi przecież, czy po drugiej stronie transakcji stoi konsument czy też może przedsiębiorca, dodatkowo strony nie muszą znać prawa i wiedzieć, czy właściwa dla ich systemu prawnego będzie ścieżka I, czy też ścieżka II. Wydaje się, że w projekcie nie ma wyraźnych regulacji mówiących o tym, jak wybrnąć z sytuacji, gdy strony na etapie zawierania umowy wybrały niewłaściwą ścieżkę postępowania prowadzącą do wiążącego orzeczenia arbitrażowego, które w państwie konsumenta nie będzie mogło być wyegzekwowane jako sprzeczne z ustawą – przy założeniu, że po powstaniu sporu konsument nie wyraził dodatkowej zgody na związanie się klauzulą arbitrażową.

Projekt Zasad Proceduralnych UNCITRAL w sprawie ODR wypełnia istotną lukę, wzbogacając prawo w tym przedmiocie o szereg użytecznych definicji. *Online Dispute Resolution* – ODR zdefiniowano w Projekcie jako mechanizmy rozstrzygania sporów oparte na środkach komunikacji elektronicznej oraz innych narzędziach technologii informacyjnej. Platforma ODR – to wskazane przez podmiot rozstrzygający spór narzędzie, które będzie służyło do wytwarzania, przesyłania, odbierania, przechowywania, wymiany i przetwarzania w jakikolwiek inny sposób informacji użytecznej dla postępowania on-line. Podmiot ODR – jest z góry wskazany przez strony w samej umowie, z definicji – jest administratorem danych, prowadzi postępowanie ODR z wykorzystaniem platformy, nie musi on być jednocześnie odpowiedzialny za utrzymywanie platformy w takim stanie, aby była sprawna technicznie. Powyższa charakterystyka podmiotu ODR wraz ze sposobem jego wyznaczenia – już na etapie

19 Por. A/CN.9/WG.III/WP.119, *op. cit.*, pkt. 16 i 26.

zawierania umowy – wyklucza przeprowadzenie postępowania *ad hoc* na podstawie Zasad Proceduralnych UNCITRAL.

Artykuł 3 traktujący o wymianie informacji pomiędzy stronami na potrzeby postępowania eksponuje zasadę charakterystyczną dla postępowania ODR – komunikacja uczestników postępowania odbywa się wyłącznie za pośrednictwem platformy internetowej, adres internetowy tej platformy zawarty jest już w samej umowie. Podmiot ODR, jako administrator postępowania, na bieżąco informuje strony oraz ewentualnie dodatkowego arbitra o dokumentach, które wpłynęły. Postanowienia ust. 5 tegoż artykułu dotyczące zawiadomień i doreczeń są w widoczny sposób inspirowane art. 2 (5) Regulaminu arbitrażowego UNCITRAL²⁰, analogicznie wprowadzono domniemanie otrzymania dokumentu w momencie, gdy administrator ODR informuje strony, że dokument ten jest dostępny na platformie. Przykładowo, postępowanie uważa się za wszczęte w momencie, w którym administrator postępowania informuje strony o wpłynięciu skargi i o jej dostępności na platformie ODR (art. 4A Projektu).

Przepisy dotyczące rozstrzygnięcia sporu stworzone zostały odrębnie dla ścieżki I (*Track I*) i ścieżki II (*Track II*). W pierwszym przypadku (*Track I*) postępowanie kończy się rozstrzygnięciem arbitrażowym, w drugim (*Track II*) dochodzi do porozumienia stron w tzw. fazie przedarbitrażowej albo, jeśli takie porozumienie nie zostałoby osiągnięte, postępowanie zamyka niewiążąca decyzja arbitra, która to decyzja może być przywoływana pomocniczo przez strony w razie wytoczenia powództwa prywatnego na drodze sądowej. Zgodnie z treścią art. 9 Projektu arbiter ogłasza decyzję nie później niż w ciągu 10 dni od zakończenia ostatniego etapu postępowania.

Ta krótkka, na potrzeby niniejszej pracy, prezentacja założeń Projektu skłania do refleksji natury ogólnej – jest to przedsięwzięcie bardzo ambitne i trudne. Czy jest w ogóle możliwe wypracowanie zasad proceduralnych, które jako kompatybilne z własną procedurą zaakceptowałaby znacząca liczba państw społeczności międzynarodowej Narodów Zjednoczonych? Czy mogłoby to być osiągnięcie o tak doniosłym znaczeniu dla społeczności arbitrażowej, jak Ustawa modelowa (*UNCITRAL Model Law*) z 1985 r., poprawiona w 2006 r.²¹, czy też Regulamin arbitrażowy (*UNCITRAL Arbitration Rules*) z 1976 r. zmieniony, a właściwie uchwalony w nowej wersji w 2010 r.²²?

20 Regulamin arbitrażowy UNCITRAL (UNCITRAL Arbitration Rules adopted on 28 April 1976; www.uncitral.org) w wersji z 2010 r.

21 Ustawa modelowa UNCITRAL o Międzynarodowym Arbitrażu Handlowym, uchwalona 21 czerwca 1985 r., dokument ONZ Nr A/40/17, zalecona do stosowania krajowym ustawodawstwom przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, wprowadzenie regulacji zgodnych z Ustawą Modelową zgłosiło Komisji UNCITRAL 67 państw, por. dane zamieszczone na stronie: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html

22 Dotychczasowy regulamin z 1976 r. używany był powszechnie do rozwiązywania sporów handlowych wszędzie tam, gdzie strony nie wskazały określonej instytucji arbitrażowej. Używany był w sporach pomiędzy prywatnymi firmami, w sporach inwestycyjnych, w sporach międzypaństwowych i w arbitrażach *ad hoc* administrowanych przez instytucje arbitrażowe. Regulamin jednomyślnie oceniany był jako jedno z najskuteczniejszych narzędzi zasłużonych dla arbitrażu. Nowy Regulamin z 2010 r. zawiera więcej uregulowań dotyczących sporów wielostronnych, interwencji osób trzecich, odpowiedzialności arbitrów, możliwości wyłączenia biegłych powołanych przez Trybunał Arbitra-

3. ODR w prawie Unii Europejskiej

3.1. Geneza i cele nowych regulacji

Nad alternatywnymi metodami rozstrzygnięcia sporów cywilnych i handlowych prawodawca unijny pochylił się stosunkowo późno, bo dopiero w 2002 r. wraz z wydaniem zielonej księgi w tej właśnie sprawie²³. W latach 1998–2001 Komisja Europejska wydała dwa zalecenia²⁴, określono w nich wspólne zasady dotyczące: niezawisłości, przejrzystości procedury, kontrydiktoryjności, legalności, wolności wyboru metody rozstrzygnięcia, prawa do reprezentacji oraz efektywności i skuteczności podmiotów ADR. Zakres przedmiotowy pierwszego z tych zaleceń jest ograniczony do procedur, które – niezależnie od ich nazwy – mają prowadzić do rozstrzygnięcia sporu poprzez aktywną interwencję strony trzeciej, proponującej lub narzucającej dane rozstrzygnięcie. Nie dotyczy ono procedur, polegających po prostu na próbie przekonania stron do rozstrzygnięcia sporu w drodze wzajemnego porozumienia. Stąd w 2001 r. opracowano kolejny zestaw zasad, które z kolei powinny być przestrzegane w ramach wszelkich procedur z udziałem strony trzeciej, niezależnie od ich nazwy, ułatwiających rozstrzygnięcie sporu konsumenckiego poprzez mediację i pomoc na rzecz stron, na przykład poprzez kierowanie nieformalnych sugestii dotyczących opcji rozstrzygnięcia, w celu osiągnięcia rozstrzygnięcia w drodze wzajemnego porozumienia. Już w 1998 r., zgodnie z zasadami zawartymi w zaleceniu oraz w celu ułatwienia dostępu sieciowego do właściwych podmiotów zajmujących się pozasądowym rozstrzygnianiem sporów konsumenckich, Komisja zapowiedziała stworzenie bazy danych z ich wykazem. Baza ta zawiera szczegółowe informacje podawane Komisji przez państwa członkowskie, które wyraziły chęć uczestniczenia w tej inicjatywie²⁵. W rejestrze podmiotów ADR, prowadzonym przez Komisję Europejską, znajdują się tylko te podmioty, które zachowują wyznaczone standardy i gwarantują przyjazne dla stron rozwiązanie konfliktu²⁶.

Zalecenia organów, instytucji organizacji międzynarodowych są adresowane do

zowy. Bardziej szczegółowo uregulowano kwestie zarządzeń tymczasowych. Inaczej uregulowano zastąpienie arbitra i kwestie kosztów arbitrażu. Szerzej na ten temat: P. Nowaczyk, A. Szumański, M. Szymańska, *op. cit.*, *passim*.

- 23 *Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law*, Commission of the European Communities, Brussels, 19 kwietnia 2002 r., COM(2002) 196 final.
- 24 Zalecenie Komisji 98/257/EC z dnia 30 marca 1998 r. dotyczące zasad stosowanych przez instytucje odpowiedzialne za pozasądowe rozstrzygnięcie sporów konsumenckich, Dz. Urz. UE L 115 z dnia 17 kwietnia 1998 r.; zalecenie Komisji 2001/310/EC dotyczące zasad stosowanych przez instytucje pozasądowe odpowiedzialne za polubowne rozstrzygnięcie sporów konsumenckich, Dz. Urz. UE L 109 z dnia 19 kwietnia 2001 r.
- 25 Dotychczas do bazy ADR zgłoszone zostały następujące polskie systemy rozstrzygnięcia sporów konsumenckich: Arbiter Bankowy, Sąd Polubowny przy Rzeczniku Ubezpieczonych, Sąd Polubowny przy Prezesie Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Sąd Polubowny przy Komisji Nadzoru Finansowego, mediacje prowadzone przez Wojewódzkie Inspektoraty Inspekcji Handlowej. Trzy pierwsze instytucje należą również do sieci FIN-NET, która zrzesza ciała pozasądowego rozwiązywania sporów na rynku finansowym. W Polsce instytucją właściwą do notyfikacji jest Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Aktualizacją danych zajmuje się Europejskie Centrum Konsumenckie.
- 26 Por. wymogi zawarte w formularzach zgłoszeniowych zamieszczonych na stronie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w zakładce: Notyfikacje ADR do Komisji Europejskiej, http://uokik.gov.pl/notyfikacje_adr.php#faq1362.

państw członkowskich, w przypadku Komisji – także do podmiotów prywatnoprawnych i chociaż są jedynie niewiążącymi wytycznymi, zawsze sygnalizują dążenie prawodawcy do prawnego uregulowania niektórych zasad w przypadku, gdyby nie zostały zrealizowane. Celem tych zaleceń jest umożliwienie instytucjom zapoznania się z poglądem Komisji i propagowanie dobrych praktyk, tymczasem – bez nakładania ustawowych obowiązków na podmioty, do których zalecenia są adresowane.

W Unii Europejskiej działa obecnie ponad 750 podmiotów ADR. Mają one wysoce zróżnicowany charakter, nie tylko w skali całego rynku wewnętrznego, ale nawet w poszczególnych państwach członkowskich. Tylko około połowa z tych podmiotów została notyfikowana Komisji Europejskiej jako spełniające unijne kryteria jakości²⁷. Jakość postępowań ADR znacząco różni się między państwami członkowskimi, a spory transgraniczne często nie są rozstrzygane przez podmioty ADR w sposób efektywny. Bardzo nieliczne istniejące w Unii Europejskiej podmioty ADR oferują obecnie możliwość prowadzenia całego procesu rozstrzygania sporów w Internecie. Zdaniem Komisji Europejskiej, pomimo zaleceń z 1998 r. i z 2001 r., ADR nie zostały prawidłowo zorganizowane i nie działają zadowalająco we wszystkich obszarach geograficznych, czy też sektorach działalności gospodarczej Unii Europejskiej. Świadomość istnienia, i co za tym idzie korzystania z usług podmiotów ADR jest ciągle wśród konsumentów i przedsiębiorców zbyt niska. Ponadto, w obecnym stanie prawnym władze krajowe nie mają obowiązku regularnego nadzorowania wykorzystywania tych podmiotów, ich skuteczności, a także monitorowania spełniania przez podmioty ADR kryteriów ustalonych przez Komisję – mowa tu o odpowiednich kwalifikacjach, bezstronności, przejrzystości, skuteczności i sprawiedliwości. Na obecnym etapie rozwoju rynku wewnętrznego jasne jest, że aby konsumenci mogli w pełni wykorzystywać jego potencjał, ADR powinny działać na podstawie wiążących przepisów prawa unijnego i być dostępne w przypadku wszystkich rodzajów krajowych i transgranicznych sporów objętych zakresem stosowania unijnego prawa ochrony konsumentów²⁸.

Ulepszenie systemów ADR stało się jednym z priorytetów „Europejskiej agendy cyfrowej”, jest częścią strategii „Europa 2020”. Komisja Europejska zapowiedziała

27 Mowa tu o standardach zamieszczonych w zaleceniu Komisji 98/257/EC, *op. cit.*, oraz w zaleceniu Komisji 2001/310/EC, *op. cit.*; por. dane zamieszczone w: Commission Staff Working Paper, Impact Assessment, Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Alternative Dispute Resolution for consumer disputes (Directive on consumer ADR) and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Online Dispute Resolution for consumer disputes (Regulation on consumer ODR), COM(2011) 793 final, SEC(2011) 1409 final, European Commission, Brussels, 29 listopada 2011 r., SEC(2011) 1408 final, s. 72 i n.

28 Por. pkt 20 preambuły do dyrektywy w sprawie ADR: „Podmioty ADR mają wysoce zróżnicowany charakter, zarówno w skali całej Unii, jak i w poszczególnych państwach członkowskich. Niniejsza dyrektywa powinna obejmować wszystkie podmioty utworzone na stałe, oferujące rozstrzyganie sporów między konsumentami a przedsiębiorcami w ramach postępowania ADR i umieszczone w wykazie [...]. Niniejsza dyrektywa może również objąć, o ile państwa członkowskie tak zdecydują, podmioty zajmujące się rozstrzyganiem sporów, które narzucają stronom sporu prawnie wiążące rozwiązanie. Nie należy jednak uznawać za postępowanie ADR postępowania pozasądowego na podstawie procedury utworzonej doraźnie dla pojedynczego sporu między konsumentem a przedsiębiorcą”.

stworzenie i wprowadzenie internetowego narzędzia dochodzenia roszczeń dla handlu elektronicznego, aby zwiększyć zaufanie konsumentów i przedsiębiorstw do rynku cyfrowego²⁹. W Akcie o Jednolitym Rynku z 2011 r.³⁰ wśród głównych priorytetów znalazło się ustanowienie „środków pozasądowych, dzięki którym będzie można znaleźć łatwo i szybko rozwiązania niewiążące się z nadmiernymi kosztami dla konsumentów, które zapewnią zachowanie dobrych stosunków przedsiębiorstw z klientami. To działanie obejmie również handel internetowy”.

Dnia 18 czerwca 2013 r. opublikowano w „Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej” nową dyrektywę w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich i komplementarne do niej rozporządzenie w sprawie internetowego systemu rozstrzygania tychże sporów. Państwa członkowskie mają obowiązek implementowania tej dyrektywy najpóźniej do dnia 9 lipca 2015 r. W styczniu 2016 r. państwa członkowskie prześlą Komisji pierwszy wykaz podmiotów ADR sporządzony na nowych, już prawnie wiążących zasadach.

Dyrektywa w sprawie ADR ma być stosowana horyzontalnie do wszystkich rodzajów postępowań ADR, w tym również postępowań będących przedmiotem dyrektywy mediacyjnej³¹. W przypadku kolizji norm dyrektywa w sprawie ADR ma charakter nadrzędny, chyba że w sposób wyraźny w przepisach przewidziano inaczej. Rozporządzenie w sprawie ODR ma zastosowanie wyłącznie do sporów między konsumentami i przedsiębiorcami, które powstały w związku z umowami sprzedaży lub umowami o świadczenie usług zawartymi przez Internet. Nie stosuje się tego rozporządzenia do sporów między przedsiębiorcami³². Jednocześnie rozporządzenie nie powinno uniemożliwiać podmiotom lub mechanizmom właściwym do rozstrzygania sporów zajmowania się sporami internetowymi, które zostały im przedłożone bezpośrednio z pominięciem platformy ODR.

W nowoprzyjętych aktach prawnych prawodawca unijny stawia sobie ambitne cele – regulacje te mają przyczynić się do wyeliminowania luk w zasięgu ADR – unijne podmioty zajmujące się rozstrzyganiem sporów metodami alternatywnymi będą przyjmować do rozstrzygnięcia wszelkie spory z udziałem konsumentów zamieszkałych w Unii Europejskiej i przedsiębiorców mających tutaj siedzibę. Państwa członkowskie zagwarantują to bądź przez poszerzenie zakresu kompetencji istniejących podmiotów, bądź, w miarę potrzeb, poprzez utworzenie nowych. Wszystkie unijne podmioty ADR będą musiały przestrzegać podstawowych kryteriów jakości, obejmujących odpowiednie kwalifikacje, bezstronność, przejrzystość, skuteczność oraz sprawiedliwość. Władze krajowe będą nadzorować przestrzeganie tych zasad. Dyrektywa ma zagwarantować funkcjonowanie pozasądowych podmiotów wysokiej jakości, kompetentnych do rozpatrywania wszelkich sporów umownych pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcami. Konsumenty będą mogli przekazywać swoje spory do rozstrzygnięcia w ramach ADR, niezależnie od tego, czy dokonali zakupów

29 Inicjatywa przewodnia strategii „Europa 2020”: „Europejska agenda cyfrowa”, COM(2010) 245, s. 13.

30 Komunikat Komisji „Akt o jednolitym rynku”, COM(2011) 206, s. 9.

31 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, Dz. Urz. L 136 z 24 maja 2008 r., s. 3–8; dyrektywa ta ustanawia ramy systemów mediacji na poziomie Unii w aspekcie sporów transgranicznych i tym samym propaguje polubowne rozstrzyganie sporów, w tym sporów konsumenckich.

32 Por. pkt 15 preambuły do rozporządzenia w sprawie ODR.

we własnym, czy w innym państwie członkowskim, bez względu na to, co nabyli i w jaki sposób – w Internecie czy też poza nim.

3.2. Przedmiot regulacji, praktyka i koszty

W rozporządzeniu w sprawie internetowego systemu rozstrzygnięcia sporów konsumenckich przewidziano ustanowienie platformy ODR, która zapewni konsumentom i przedsiębiorcom jeden punkt dostępu służący do pozasądowego rozstrzygnięcia sporów internetowych przez właściwe podmioty ADR – będą one skomunikowane z platformą i przeprowadzą wysokiej jakości postępowania³³. Warunkiem koniecznym dla właściwego funkcjonowania platformy ODR jest oczywiście dostępność tych wykwalifikowanych podmiotów w całej Unii. Opracowanie, sprawne działanie i utrzymanie platformy ODR oraz zapewnianie wszystkich rozwiązań technicznych niezbędnych do funkcjonowania platformy będzie spoczywać na barkach Komisji Europejskiej. Przykładowo, platforma ta powinna zawierać funkcję tłumaczenia elektronicznego, która pozwoli stronom i podmiotowi ADR na przetłumaczenie wymienianych za pośrednictwem platformy ODR informacji niezbędnych do rozstrzygnięcia sporu. Funkcja ta powinna móc obsługiwać wszystkie niezbędne tłumaczenia i w razie konieczności być wspierana przez osoby dokonujące tłumaczeń. Za pośrednictwem tej platformy Komisja będzie informować konsumentów o możliwości zwrócenia się o pomoc do punktów kontaktowych ODR³⁴.

Konsument i przedsiębiorca będą mogli składać skargi przy pomocy elektronicznego formularza dostępnego na stronie internetowej platformy. Platforma spraw-

33 Zgodnie z treścią art. 5 ust. 4 rozporządzenia w sprawie ODR platforma ODR ma pełnić następujące funkcje:

- a) udostępnianie elektronicznego formularza skargi, który może wypełnić strona skarżąca zgodnie z art. 8;
- b) informowanie o skardze strony, przeciwko której wniesiono skargę;
- c) wskazywanie właściwego podmiotu ADR lub podmiotów ADR i przekazanie skargi podmiotowi ADR, na korzystanie z którego zgodziły się strony, zgodnie z art. 9;
- d) nieodpłatne udostępnianie elektronicznego narzędzia rozpatrywania spraw, które umożliwi stronom i podmiotowi ADR prowadzenie postępowań w zakresie internetowego rozstrzygnięcia sporu za pośrednictwem platformy ODR;
- e) udostępnianie stronom i podmiotowi ADR tłumaczenia informacji, które są niezbędne dla rozstrzygnięcia sporu i które są wymieniane za pośrednictwem platformy ODR;
- f) udostępnienie elektronicznego formularza, przy pomocy którego podmioty ADR przesyłają informacje, o których mowa w art. 10 lit c);
- g) udostępnienie systemu zbierania opinii pozwalającego stronom na wyrażenie opinii o działaniu platformy ODR i o podmiocie ADR, który rozpatrywał ich spór;
- h) podawanie do wiadomości publicznej:
 - (i) ogólnych informacji o ADR jako sposobach pozasądowego rozstrzygnięcia sporów;
 - (ii) informacji o podmiotach ADR wymienionych w wykazie zgodnie z art. 20 ust. 2 dyrektywy 2013/11/UE, które są właściwe do rozpatrywania sporów objętych niniejszym rozporządzeniem;
 - (iii) internetowego przewodnika poświęconego temu, jak składać skargi za pośrednictwem platformy ODR;
 - (iv) informacji, w tym danych kontaktowych dotyczących punktów kontaktowych ds. ODR wyznaczonych przez państwa członkowskie zgodnie z art. 7 ust. 1 niniejszego rozporządzenia;
 - (v) danych statystycznych na temat wyników sporów, które przekazano podmiotom ADR za pośrednictwem platformy ODR.

34 Por. pkt 18 preambuły do rozporządzenia w sprawie ODR.

dzi, czy skarga może być rozpatrzona i zaproponuje stronom zgodne przekazanie sporu właściwemu podmiotowi ADR. Narzędzie to ma być połączone elektronicznie z krajowymi podmiotami ADR powołanymi i notyfikowanymi Komisji zgodnie z nowymi przepisami. Podmioty te pozostaną odpowiedzialne za rozpatrywanie poszczególnych sporów umownych przekazanych im przez platformę. System ADR będzie musiał przekazać platformie pewne dane związane z przebiegiem sporu – datę powiadomienia stron o sporze, datę rozstrzygnięcia i wynik sporu. Rozwiązanie będzie musiało być przedstawione w terminie 30 dni. Skuteczność systemu ODR ma gwarantować zestaw wspólnych zasad, w myśl których m.in. mają być powołane krajowe punkty kontaktowe, aby spełniać rolę doradców do spraw ODR.

Prawodawca unijny zakłada, że postępowania ADR mają być dla konsumenta „raczej nieodpłatne”. W przypadku wprowadzenia opłat postępowanie powinno być łatwo dostępne, atrakcyjne i niedrogi dla konsumentów. W tym celu koszty nie powinny wykroczać poza opłatę o nieznacznej wysokości. Państwa członkowskie mają swobodę decydowania o adekwatnej formie finansowania lub dofinansowania podmiotów ADR na swoim terytorium, bez ograniczania możliwości finansowania podmiotów, które już prowadzą działalność. Prawodawca unijny nie wnika w kwestie budżetowe, podmioty ADR mogą być finansowane ze środków publicznych lub prywatnych czy też utrzymywane w drodze połączenia finansowania publicznego i prywatnego³⁵.

Nowe przepisy oznaczają kolejne, rozbudowane obowiązki informacyjne po stronie przedsiębiorcy. Niewątpliwie słusznie prawodawca unijny broni koncepcji, że konsument słaby to konsument niedoinformowany³⁶, sposób podania wymaganych informacji powinien być jednak dookreślony w przepisach. Brak szczegółowych regulacji w tym przedmiocie będzie stanowił dla nieuczciwych przedsiębiorców zachętę do tego, aby podawać wymagane informacje w sposób mało widoczny bądź niezrozumiały, wywołujący zjawisko tzw. szumu informacyjnego. Zgodnie z art. 13 dyrektywy przedsiębiorca ma obowiązek poinformowania konsumentów o właściwym dla tego przedsiębiorcy podmiocie ADR, w przypadku gdy zobowiązuje się on lub już jest zobowiązany do korzystania z danego podmiotu ADR, do celów rozstrzygania sporów z konsumentami. Informacje te powinny obejmować adres strony internetowej podmiotu ADR, przez który dany przedsiębiorca jest obsługiwany. Należy je udostępniać w sposób jasny, zrozumiały i łatwo dostępny na stronie internetowej przedsiębiorcy, jeśli taka strona istnieje, a także, w stosownych przypadkach, w ogólnych warunkach umów sprzedaży lub umów świadczenia usług między przedsiębiorcą a konsumentem. Dyrektywa nakłada także na państwa członkowskie obowiązek zagwarantowania w przepisach krajowych, by w przypadku zaistnienia sporu krajowego, który nie może zostać rozstrzygnięty w następstwie skargi złożonej przez konsumenta bezpośrednio u przedsiębiorcy, przedsiębiorca przedstawił konsumentowi informacje, o których mowa powyżej, określając, czy zamierza skorzystać z odpowiednich podmiotów ADR do rozstrzygnięcia danego sporu. Informacji tych udziela się na papierze, na przykład na fakturze, paragonie lub innym trwałym nośniku³⁷.

35 Por. pkt 46 preambuły do dyrektywy w sprawie ODR.

36 Por. E. Lętowska, *Europejskie prawo umów konsumenckich*, Warszawa 2004, s. 31 i n.

37 Por. pkt 47 preambuły do dyrektywy w sprawie ODR.

Jednocześnie należy podkreślić, że udział przedsiębiorcy w postępowaniach prowadzonych z wykorzystaniem ADR jest całkowicie dobrowolny, a wynik tych postępowań jest wiążący tylko, gdy strony wyraziły na to zgodę, po powstaniu sporu.

Przedsiębiorcy będą również zobowiązani do dostarczania konsumentom odpowiednich i pełnych informacji na temat samej platformy ODR oraz dostępnych, właściwych podmiotów ADR. Aby zapewnić wśród konsumentów powszechną świadomość istnienia tej platformy, przedsiębiorcy mający siedzibę na terytorium Unii, zawierający internetowe umowy sprzedaży lub umowy o świadczenie usług powinni podawać na swoich stronach internetowych łącze elektroniczne do tej platformy. Przedsiębiorcy powinni również udostępniać swój adres poczty elektronicznej, tak by konsumenci mieli pierwszy punkt kontaktu³⁸. Pomoc w dostępie do właściwego podmiotu ADR działającego w innym państwie członkowskim niż ich własne konsumenci mogą także uzyskać ze strony Europejskiego Centrum Konsumentckiego. Zgodnie z utrwaloną już w Unii Europejskiej tradycją centra te wciąż mają promować systemy ADR w państwach członkowskich.

Podsumowanie

Prowadzenie prac nad stworzeniem międzynarodowych, uniwersalnych standardów rozstrzygania sporów wynikłych z handlu elektronicznego w postaci Zasad Proceduralnych UNCITRAL w sprawie ODR świadczy o dalekowzroczności i nowoczesności Zgromadzenia Ogólnego w jego działaniach prawodawczych. Odważne podjęcie tematu, tak przez ONZ, jak i przez Unię Europejską, której nowoprzyjęte akty prawne są zgodne z proponowanymi standardami międzynarodowymi, zasługuje na wielkie uznanie. Niemniej jednak przygotowane regulacje budzą wątpliwości i wywołują ożywione dyskusje. Przykładowo, zarówno przepisy tworzone na szczeblu międzynarodowym, jak i przepisy, które właśnie uchwalili prawodawca unijny, nie dotyczą problematyki uznawalności i wykonywania orzeczeń arbitrażowych. Podmioty ODR, czy to na podstawie regulacji UNCITRAL, czy też Unii Europejskiej, działają zgodnie z własną, krajową procedurą, szczególnie przepisy unijne podlegają zasadzie autonomii proceduralnej. Nawet jeśli rozstrzygnięcia wydane w procedurach on-line miałyby być uznawane i wykonywane na podstawie Konwencji nowojorskiej³⁹, trzeba wyobrazić sobie uciążliwość, z którymi wiązałoby się wyegzekwowanie zasądanego roszczenia – powód musiałby udać się do sądu, w miejscu, w którym zlokalizowane są aktywa pozwanego i domagać się uznania i nadania klauzuli wykonalności rozstrzygnięcia wydanego on-line. W tym miejscu *raison d'être* postępowania on-line, którą jest brak konieczności podróżowania, zupełnie traci na znaczeniu. Oczywiście, choćby z treści niniejszej pracy wynika to, że rozstrzygnięcie przyjęte w ramach tzw. ścieżki II Zasad Proceduralnych UNCITRAL może mieć charakter niewiązący i służyć stronom pomocniczo w postępowaniu krajowym. Tylko czy dla takiego efektu warto przeprowadzać postępowanie i ponosić koszty przewyższające wartość przedmiotu sporu, wszak mowa tutaj zasadniczo o sporach konsumenckich.

38 Por. pkt 30 preambuły do rozporządzenia w sprawie ODR.

39 Por. Background note A/CN.9/WG.III/WP.110, w której Sekretariat UNCITRAL przywołuje wątpliwości z tym związane.

